

УДК 343.9
DOI: 10.31733/2078-3566-2020-4-306-311

Олег МУСІЄНКО©
кандидат юридичних наук,
доцент

Марія ПИЛИПЕНКО©
здобувач магістратури
Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції

Вікторія МАКІТРЕНКО©
здобувач магістратури
Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції

(Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого)

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Розкрито питання застосування спеціальних економічних знань під час розслідування злочинів господарської діяльності. Розглянуто теоретичні аспекти застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні, визначено підстави їх застосування, а також охарактеризовано наукову доктрину для визначення поняття «спеціальні знання». Крім того, розкрито вимоги законодавства України з питань використання спеціальних знань, а також наведено приклади зі судової практики. Загалом визначено головні особливості застосування спеціальних знань під час розслідування кримінальних проваджень у сфері економічних злочинів та узагальнено, які саме дослідження необхідно проводити в цих випадках.

Ключові слова: спеціальні знання, судова експертиза, економічна експертиза, економічні злочини, висновок експерта.

Постановка проблеми. Невпинний розвиток економіки в державі – це атрибут її сучасного існування. Утім, у такому розвитку є й негативні явища, зокрема злочини в економічній сфері. Вони зазвичай є латентними, мають вияв у фальсифікації та підробці документів або в незаконній діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. Використання спеціальних знань є запорукою ефективного розслідування злочинів цієї категорії.

Після прийняття у 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) змін зазнали також і підходи до використання спеціальних знань як джерела доказу, що надало сторонам значно ширших можливостей застосування судової експертизи в доказуванні. Використання спеціальних знань є можливим у будь-якому кримінальному провадженні, якщо це доцільно та необхідно для доведення обставин справи. Воно може відбуватися будь-яку кількість разів у провадженні. Проте слідчі не можуть застосовувати власні спеціальні знання, яких вони набули під час навчання в профільних закладах вищої освіти, оскільки цих знань зазвичай недостатньо для надання належного експертного висновку. Крім того, слідчі є представниками сторони обвинувачення, що унеможливило об'єктивне й достовірне вирішення поставлених завдань.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Використання спеціальних знань під час розслідування економічних злочинів приділяли увагу багато вітчизняних та іноземних науковців, таких як В. П. Бахін, О. М. Бандурка,

© Мусієнко О. Л., 2020
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6533-0359>
m2244@ukr.net

© Пилипенко М. В., 2020
pylypenkomasha00@gmail.com

© Макітренко В. В., 2020
vmakitrenko16@gmail.com

В. Б. Букарев, В. І. Галаган, В. П. Головіна, С. Г. Гуржій, О. О. Дудоров, А. В. Іщенко, Т. А. Качка, В. О. Коновалова, О. В. Курман, В. В. Лисенко, Г. А. Матусовський, Т. В. Молчанова, М. В. Салтєвський, П. І. Орлов, В. М. Попович, В. Ю. Шепітько та ін. Утім, незважаючи на значний інтерес наукової спільноти до теоретичних та практичних заasad використання спеціальних знань, дослідження цієї теми досі залишається актуальним.

Метою цієї статті є дослідження основних особливостей спеціальних знань, які використовують під час розслідування економічних злочинів.

Виклад основного матеріалу. Переважна більшість розслідувань кримінальних правопорушень потребує використання спеціальних знань шляхом залучення спеціалістів або проведення судових експертиз. Це зумовлено перш за все тим, що слідчі з об'єктивних причин не можуть володіти такою сукупністю знань, яка б цілком задовольняла потреби тривалого процесу розслідування злочинів. Тому кримінальним процесуальним законодавством України передбачена можливість звертатись за допомогою до осіб, які володіють спеціальними знаннями у тій чи іншій сфері. Завдяки використанню останніми своїх професійних навичок стає можливим отримання певних доказів або іншої інформації, необхідної для швидкого, повного й ефективного процесу розслідування та розкриття кримінальних правопорушень.

Статтею 242 КПК України передбачена можливість залучення експерта, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання [1]. Крім того, стаття 1 Закону України «Про судову експертизу» визначає її як дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів із метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [2].

Тобто необхідність залучити фахівців неюридичного профілю виникає в тому випадку, коли слідчому власних можливостей, знань та навичок недостатньо для встановлення обставин справи та доведення конкретних фактів.

Не варто залишати поза увагою той факт, що чинний Кримінальний процесуальний кодекс України не містить визначення поняття «спеціальні знання», що тягне за собою дискусію щодо його змісту та порядку його застосування.

Так, одним із перших науковців, який подав визначення поняття «спеціальні знання», був О. О. Ейсман. Учений трактував спеціальні знання як такі, що не є загальнодоступними, загальновідомими та не мають масового поширення, тобто це ті знання, якими володіє обмежене коло фахівців [3, с. 91]. У свою чергу В. Г. Гончаренко зазначав, що в кримінальному процесі спеціальні знання характеризуються як знання й навички, отримані в результаті фахової освіти та/або практичної діяльності в будь-якій галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла й використовувані визначеними законом учасниками процесу в межах наданих кожному з них повноважень для розв'язання за певною процедурою процесуальних завдань [4, с. 24].

Загалом спеціальні знання використовують у різних формах: під час експертизи, консультації, участі спеціаліста (фахівця) у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях. Таким чином, залучення спеціаліста в разі проведення процесуальних дій та застосування його спеціальних знань є одним із засобів забезпечення повноти доказів із метою встановлення істини в кримінальному провадженні та захисту осіб, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, а також із метою охорони прав, свобод і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження [5].

За даними Єдиного звіту про кримінальні правопорушення в Україні за період із січня по жовтень 2020 року було зафіксовано 4 906 кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності [6]. Саме ця категорія злочинів посідає велику частку в системі економічних злочинів. Під час їх розслідування майже завжди доводиться залучати осіб, які володіють спеціальними знаннями, для надання ними консультацій, проведення експертних досліджень тощо.

Економічні злочини являють собою вчинені під виглядом і в процесі економічної діяльності діяння (дії чи бездіяльність) з протиправним використанням легітимних чи псевдолегітимних реєстраційно-дозвільних, виробничо-технологічних та облікових операцій, із застосуванням фінансово-господарських інструментів, організаційно-регулятивних та контролюючо-управлінських прав і повноважень, які з корисливих (отримання неправомірної вигоди або привласнення ввіреного в оперативне управління майна) чи некорисливих мотивів (підрив репутації конкурентів, партнерів, розголошення комерційної таємниці та ін.) посягають на реєстраційно-дозвільну систему, фінансово-

господарські відносини чи відносини власності як результати економічної діяльності, що охороняється кримінальним законом. У вказаному визначенні містяться відомості щодо об'єкта та предмета посягання, сфери здійснення посягань, суб'єктів та суспільно небезпечних наслідків [7, с. 266].

Залучення до провадження фахівців і призначення судових експертиз не означає, що слідчий недостатньо або й зовсім не володіє знаннями в цій галузі. За окремими категоріями знань слідчий може бути обізнаний не менше, ніж фахівець. Ця обізнаність, безперечно, сприятиме слідчому у визначенні предмета й пріоритетних напрямів майбутнього експертного дослідження, проте, на нашу думку, є необов'язковою з огляду на неможливість бездоганного володіння іншими галузями знань. Адже основним завданням слідства є розкриття злочинів, а слідчого – їх розслідування, виявлення елементів професійності, творчості у складному процесі пошуку об'єктивної істини під час провадження [8, с. 236–238].

У ході розслідування економічних злочинів спеціалістів залучають до участі в слідчих (розшукових) діях у випадках: а) відсутності у слідчого спеціальних знань і навичок, необхідних для кваліфікованої підготовки та проведення слідчої (розшукової) дії; б) недостатнього оволодіння слідчим прийомами й засобами швидкого та якісного виконання певної роботи, що вимагає спеціальних знань і навичок; в) необхідності з етичних чи тактичних міркувань доручити виконання певних дій саме спеціалістові; г) одночасного застосування декількох засобів криміналістичної техніки; д) необхідності виконати значний обсяг роботи, яка потребує спеціальних знань та навичок [9, с. 414].

Результати економічного дослідження у вигляді висновку експерта є одним із джерел доказів у кримінальному провадженні, що має об'єктивний характер і відображає кореляційні зв'язки з метою забезпечення кримінального процесу щодо встановлення об'єктивної істини та вирішення справи по суті. Аналіз процесу доказування в судочинстві як окремого випадку пізнання вказує на те, що розв'язання переважної більшості проблемних ситуацій, які виникають у процесі правового регулювання, потребує опори на ґрунтовні, спеціальні наукові знання. Збирання доказових фактів у ході досудового розслідування за допомогою спеціальних знань набуває сьогодні все більшого значення особливо в тих випадках, коли такі знання використовують у формі експертизи [10, с. 405].

Порядок призначення експертизи під час розслідування економічних злочинів практично нічим не відрізняється від загального порядку проведення цієї слідчої дії. У кримінальних справах, порушених за фактами вчинення злочинів у галузі економіки, питання зазвичай групують за видами господарської діяльності. Наприклад, якщо це податкова сфера, то питання групуватимуться за видом податків, зборів чи обов'язкових платежів, неправильне нарахування чи несплата яких виявлені в результаті перевірки.

Під об'єктами й матеріалами, які надсилають або надають експерту в разі призначення експертизи з економічних питань, потрібно розуміти:

- 1) речові докази, які підлягають дослідженню;
- 2) протоколи слідчих дій та інші документи, у яких зафіксовані обставини справи, що досліджуватимуться;
- 3) зразки для експертного дослідження;
- 4) інші матеріали, які містять відомості, що мають значення для надання висновку [11, с. 4].

Під час розслідування економічних злочинів призначають економічні експертизи (бухгалтерську, фінансово-кредитну, економічну, ціноутворення, економічну наукової організації праці, інженерно-економічну); криміналістичні експертизи (почеркознавчу, авторознавчу, технічну експертизу документів, відеофонографічну); товарознавчі експертизи (товарів народного споживання, якості промислових товарів та їх оцінку, якості продовольчих товарів та їх оцінку; автотоварознавчу; комп'ютерно-товарознавчу; оцінку нерухомості, безпеки майнових та немайнових прав; дослідження якості та оцінку сировини, дослідження спеціальних засобів побутової техніки; оцінку земель сільськогосподарського призначення). Зазначений перелік експертиз не є вичерпним та буде залежати від конкретного різновиду економічного злочину [12].

Судово-економічна експертиза на стадії досудового розслідування та судового розгляду полягає в дослідженні матеріалів провадження та інших об'єктів судовим експертом – спеціалістом у галузі економіки, і наданні ним, відповідно до його спеціальних знань, висновку за поставленими питаннями, які належать до господарської діяльності та відображені в бухгалтерському та податковому обліку. Об'єктом судово-економічної

експертизи є відображені в бухгалтерських документах та облікових регістрах господарські операції, які стали предметом розслідування чи розгляду в суді. Предметом судово-економічної експертизи є питання, що виникають в органів досудового розслідування та суду щодо фінансово-господарських операцій, зафіксованих ревізіями, аудитами та перевітками, вирішення яких потребує спеціальних економічних знань [13]. На думку К. А. Капустник, відмінністю між судово-економічною та судово-бухгалтерською експертизою є те, що судово-економічна експертиза вивчає стан і результати (показники) економічної діяльності суб'єктів господарських відносин, тоді як судово-бухгалтерська експертиза – правильність відображення фактів фінансово-господарської діяльності підприємства (організації) у документах бухгалтерського обліку й звітності [14, с. 63].

Загалом можливості застосування спеціальних знань у слідчій і судовій практиці забезпечуються дотриманням таких умов: практична необхідність, нормативна врегульованість, перевіреність і достовірність спеціальних знань [15, с. 36]. Тому пропонуємо розглянути деякі практичні випадки застосування спеціальних економічних знань.

В ухвалі Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області у справі № 607/22535/19 зазначено, що посадові особи Буданівської обласної клінічної психоневрологічної лікарні здійснюють привласнення та розтрату майна шляхом зловживання службовим становищем.

Згідно з довідкою Управління Західного офісу Держаудитслужби в Тернопільській області від 14.05.2019, у результаті проведеної перевірки правильності використання вугілля та деревини КУ «Буданівська обласна психоневрологічна лікарня» протягом 2017–2018 рр. встановлено, що відповідно до бухгалтерського обліку за рахунком 1514 (235) «Пально-мастильні матеріали» станом на 01.01.2017 відображений залишок на суму 242 374,44 грн. Однак згідно з актом про результати інвентаризації запасів станом на 01.06.2019 не встановлено фактичної наявності вугілля, причому за даними бухгалтерського обліку зазначено суму 93 779,77 грн.

У ході досудового розслідування для встановлення, чи підтверджується в межах наданих документів нестача вугілля в Буданівській психоневрологічній лікарні, розташованій за адресою: с. Буданів Тербовлянського району Тернопільської області, станом на 01.06.2019 і якщо так, то на яку суму, виникла необхідність у проведенні судово-економічної експертизи. Відповідно, для виконання вказаної експертизи необхідне залучення експертів у галузі економіки, що мають відповідати на таке запитання: «Чи підтверджується в межах наданих документів нестача вугілля в Буданівській психоневрологічній лікарні, розташованій за адресою: с. Буданів Тербовлянського району Тернопільської області, станом на 01.06.2019, якщо так, то на яку суму?» [16]. Однак, на нашу думку, у цьому випадку доцільно було проводити судово-бухгалтерську експертизу (яка є підвидом судово-економічної експертизи). Одним з основних завдань експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку та звітності є визначення документально обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, періоду й місця їх утворення [17]. Конкретно в цій справі мала місце необхідність перевірити обґрунтованість розміру нестачі вугілля в документах, які були надані суду для розгляду.

Візьмемо інший випадок. Відповідно до клопотання слідчого Тербовлянський районний суд Тернопільської області розглянув справу № 606/2483/18, за якою у 2018 році з державного через обласний бюджет виділено субвенцію Тербовлянському районному бюджету на проєктні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, осіб із їх числа у розмірі 330 тисяч гривень. За ці кошти придбано квартиру загальною площею 21,2 кв. м у власність для особи з числа дітей-сиріт вартістю 295 640 гривень. Ураховуючи те, що відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 877 від 15.11.2017 «Порядок та умови надання у 2018 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проєктні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, осіб із їх числа», гранична вартість придбання соціального житла, житла для дітей-сиріт, осіб із їх числа визначається за формулою, у її застосуванні вбачається перевищення витрат Службою у справах дітей Тербовлянської РДА на придбання квартири.

На цей час у ході досудового розслідування в кримінальному провадженні виникла необхідність у встановленні того, чи було допущено розтрату бюджетних коштів ви-

ще гранично допустимих норм Службою у справах дітей Теробовлянської РДА під час купівлі квартири. Із цією метою, відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 242 та ст. 243 КПК України, необхідно залучити експерта (експертів) для проведення судово-економічної експертизи та поставити перед ними запитання: «Чи було допущено розтрату бюджетних коштів вище гранично допустимих норм Службою у справах дітей Теробовлянської РДА під час купівлі квартири для ОСОБА_2?» [18].

Висновки. Таким чином, використання спеціальних знань під час розслідування економічних злочинів є невід'ємною частиною процесу збирання доказів. Це дає можливість отримати певні відомості та інформацію, відсутність яких може вплинути на перебіг розслідування, у зв'язку з чим воно відбуватиметься повільніше або неповно. Судова експертиза загалом та висновок експерта як її результат є найефективнішим та найбільш доцільним способом використання спеціальних знань під час розслідування економічних злочинів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
3. Эйсман А. А. Заключение эксперта (структура и научное обоснование). Москва: Юрид. лит., 1967. 152 с.
4. Гончаренко В. Г. Спеціальні знання: генезис, предмет, рівні, форми використання в доказуванні. *Вісник Академії адвокатури України*. 2007. № 2 (9). С. 22–34.
5. Кочура О. О. Визначення поняття «спеціальні знання» та їх використання у кримінальному провадженні. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу: Матеріали науково-практичної конференції* (8 листопада, 2017 р., м. Харків). С. 284–286.
6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-жовтень 2020 року. URL: https://old.gr.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=210146.
7. Муляр Г. В., Ховпун О. С. Використання висновків експерта як доказів при розслідуванні економічних злочинів. *Часопис Київського університету права*. 2018. Вип. 4. С. 265–269.
8. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 2000. 376 с.
9. Пясковський В. В., Черноус Ю. М., Іщенко А. В., Алексєєв О. О. та ін. Криміналістика: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. 544 с.
10. Вітер Д. В. Судово-економічна експертиза у доведенні обставин, що підлягають обов'язковому доказуванню при розслідуванні злочинів у сфері фінансування соціальних цільових програм. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2019. Вип. 20. С. 403–414.
11. Смирнов М. І., Комісарчук Р. В. Напрями використання спеціальних знань при розслідуванні економічних злочинів в межах повноважень податкової міліції. *Вісник прокуратури*. 2007. Вип. 1 (67). С. 53–58.
12. Попович В. М. Проблеми розслідування економічних злочинів. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 350 с.
13. Шрамко О. М. Види спеціальних знань, що використовуються під час розслідування корупційних злочинів. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 2 (18). С. 175–180.
14. Капустник К. А. Проведення судово-економічних експертиз у справах, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) грошових коштів та майна, отриманих злочинним шляхом. *Право України*. 2005. Вип. 8. С. 63–66.
15. Шепітько В. Ю. Проблеми використання психологічних знань у кримінальному процесі. *Актуальные вопросы судебной экспертизы и криминалистики на современном этапе судебно-правовой реформы: сб. науч.-практ. материалов (к 75-летию основания Харьк. НИИ судебных экспертиз им. засл. проф. Н. С. Бокариуса)*. Харьков: Право, 1998. С. 36–37.
16. Ухвала Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 19.09.2019 року у справі № 607/22535/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86521916>.
17. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.
18. Ухвала Теробовлянського районного суду Тернопільської області від 6 грудня 2018 року у справі № 606/2483/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78350645>.

Надійшла до редакції 06.12.2020

References

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukr.].
2. Pro sudovu ekspertyzu: Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> [in Ukr.].
3. Eysman A. A. Zaklyucheniye eksperta (struktura i nauchnoye obosnovaniye). Moskva: Yuryd. lyt., 1967. 152 s. [in Russ.].
4. Honcharenko V. H. Spetsialni znannia: henezys, predmet, rivni, formy vykorystannia v dokazuvanni. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*. 2007. № 2 (9). S. 22–34 [in Ukr.].
5. Kochura O. O. Vyznachennia poniattia «spetsialni znannia» ta yikh vykorystannia u kryminalnomu provadzhenni. *Suchasni tendentsii rozvytku kryminalistyky ta kryminalnoho protsesu: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* (8 lystopada 2017 r., m. Kharkiv). S. 284–286 [in Ukr.].
6. Iedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za sichen-zhovten 2020 roku. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=210146 [in Ukr.].
7. Muliar H. V., Khovpun O. S. Vykorystannia vysnovkiv eksperta yak dokaziv pry rozsliduvanni ekonomichnykh zlochyniv. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2018. Vyp. 4. S. 265–269 [in Ukr.].
8. Husariev S. D. Yurydychna deontolohiia. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav Ukrainy, 2000. 376 s. [in Ukr.].
9. Piaskovskiy V. V., Chernous Yu. M., Ishchenko A. V., Alieksieiev O. O. ta in. Kryminalistyka: pidruchnyk. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2015. 544 s. [in Ukr.].
10. Viter D. V. Sudovo-ekonomichna ekspertyza u dovedenni obstavyn, shcho pidliahaiut oboviazkovomu dokazuvanni pry rozsliduvanni zlochyniv u sferi finansuvannia sotsialnykh tsilovykh program. *Teoriia ta praktyka sudovoї ekspertyzy i kryminalistyky*. 2019. Vyp. 20. S. 403–414 [in Ukr.].
11. Smyrnov M. I., Komisaruk R. V. Napriamy vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni ekonomichnykh zlochyniv v mezhakh povnovazhen podatkovoi militsii. *Visnyk prokuratury*. 2007. Vyp. 1 (67). S. 53–58 [in Ukr.].
12. Popovych V. M. Problemy rozsliduvannia ekonomichnykh zlochyniv. Kyiv: Yurinkom Inter, 2016. 350 s. [in Ukr.].
13. Shramko O. M. Vydy spetsialnykh znan, shcho vykorystovuiutsia pid chas rozsliduvannia koruptsiynykh zlochyniv. *Aktualni problemy pravoznavstva*. 2019. Vyp. 2 (18). S. 175–180 [in Ukr.].
14. Kapustnyk K. A. Provedennia sudovo-ekonomichnykh ekspertyz u spravakh, poviazanykh z lehalizatsiieiu (vidmyvanniam) hroshovykh koshtiv ta maina, otrymanykh zlochynnym shliakhom. *Pravo Ukrainy*. 2005. Vyp. 8. S. 63–66 [in Ukr.].
15. Shepitko V. Yu. Problemy vykorystannia psykholohichnykh znan u kryminalnomu protsesi. *Aktualnyye voprosy sudebnoy ekspertizy i kriminalistiki na sovremennom etape sudebno-pravovoy reformy: sb. nauch.-prakt. materialov (k 75-letiyu osnovaniya Khark. NII sudebnykh ekspertiz im. zasl. prof. N. S. Bokariusy)*. Kharkov: Pravo, 1998. S. 36–37 [in Ukr.].
16. Ukhvala Ternopil'skoho miskraionnoho sudu Ternopil'skoi oblasti vid 19.09.2019 roku u spravi № 607/22535/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86521916> [in Ukr.].
17. Pro zatverdzhennia Instruksii pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen ta Naukovo-metodychnykh rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen: Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> [in Ukr.].
18. Ukhvala Terebovlianskoho raionnoho sudu Ternopil'skoi oblasti vid 6 hrudnia 2018 roku u spravi № 606/2483/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78350645> [in Ukr.].

SUMMARY

Oleh L. Musiyenko, Mariya V. Pylypenko, Viktoriya Makitrenko. Use of special knowledge in the investigation of economic crimes. The article considers the issue of using special knowledge in criminal proceedings related to economic crimes. The doctrine on the definition of "special knowledge" is given, the main theoretical aspects of the application of special economic knowledge in the investigation of crimes related to economic activity are established. The requirements of the legislation of Ukraine on the practical use of special knowledge, the procedure for their appointment and the powers of the subjects during the pre-trial investigation and trial are considered. The authors provide statistics on crimes in the field of economic activity for the last calendar year. In addition, a distinction is made between the competence of the investigator, judge and expert in the use of specialized knowledge. The authors also conducted a study of the practice of applying special knowledge by studying court cases and provided some grounds for the appointment of forensic economic expertise and provided examples of issues that are usually posed to experts.

Thus, the article states that the use of special knowledge is an integral part of the investigation of almost every crime in the field of economic activity. This provides an opportunity to obtain information, the lack of which may adversely affect the criminal investigation process. In addition, conducting a forensic examination and providing an expert opinion is the most effective and appropriate way to use special knowledge in the investigation of economic crimes.

Keywords: special knowledge, forensic expertise, economic expertise, economic crimes, expert opinion.